

Maaseutuyrittäjyys muuttuu

Leena Rantamäki-Lahtinen, MTT

Maaseutuyrityksen johtaminen on haastavaa. sillä toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Toisaalta yrityksen omat, sisäiset tekijät vaikuttavat merkittävästi siihen, miten yritys voi näitä muutoksia hyödyntää ja hallita. Voimavarat luovat selviytymisen mahdollisuuksia.

Maaseudun yritykset ovat hyvinkin erilaisia sen suhteen, millaisia voimavaroja niillä on käytössään. Kriittisiiksi tekijöiksi voidaan laskea erityyppiset aineelliset ja aineettomat voimavarat. Viimevuosina erityisesti osaaminen on ollut keskeisessä roolissa.

Yksi haastavimpia ongelmia johtamisessa on voimavarojen oikea kohdentaminen siten, että kokonaisuus toimisi parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä koskee etenkin monialaisia tiloja ja muita pieniä monialaisia yrityksiä.

Maaseudulla yritetään

Maaseutuyrityksillä voidaan tarkoittaa monenlaisia maaseudulla toimivia yrityksiä. Karkeasti ne voidaan jakaa kolmeen ryhmään: perustuotantotiloihin, joilla harjoitetaan maa- ja metsätaloutta, monialaisiin tiloihin, joilla maa- ja metsätalouden ohella harjoitetaan myös muun toimialan yritystoimintaa sekä muihin maaseudun yrityksiin.

Maaseutuyritysten toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina nopeasti. Samalla perustuotantotilojen määrä on pudonnut ja muiden yritystyyppien suhteellinen osuus on kasvanut. Keskeisessä roolissa tässä muutoksessa on ollut maatalouden nopea rakennekehitys.

Monet tekijät, kuten maailmankaupan vapautuminen, elintarvikemarkkinoiden muutokset ja politiikkamuutokset, vaativat maataloilta yhä parempaa kilpailukykyä ja tehokkuutta. Lisäksi yhteiskunta asettaa maatalouden ekologiselle ja eettiselle kestävyydelle yhä suurempia vaatimuksia.

Toisaalta samaan aikaan on vallinnut pitkä nousukausi, ja monille maaseudun tuotteille ja palveluille – kuten lähiruualle ja hevosalan palveluille – on muodostunut uutta markkinavetoista kysyntää. Yksittäisen yrittäjän on kehitettävä yritystään muuttuvassa ja epävarmassa

tilanteessa, joka kuitenkin myös tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia.

Seppo J.J. Sirkka/MTT:n arkisto

Yrittäjien ammattitaito koetaan vahvuudeksi monissa maaseutuyrityksissä.

Voimavarat käyttöön

Eri aloilla toimivissa yrityksissä luonnollisesti hyvinkin erityyppiset voimavarat ovat kriittisiä menestymisen näkökulmasta. Tämän tutkimuksen perusteella maaseutuyrityksissä pidetään yleisesti tärkeänä sitä, että yrityksellä on käytössään riittävän hyvät teknologiset valmiudet ja että sillä on hyvät verkostot ja yhteistyökumppanit.

Perustuotantotiloilla pidetään strategisesti tärkeinä erityisesti aineellisia voimavaroja, kuten rakennuksia ja laadukkaita raaka-aineita. Toisaalta ilman maatilataustaa toimivissa maaseutuyrityksissä painottuvat aineettomat asiat, kuten yrityksen imago ja asiakassuhteet.

Monialaiset tilat ovat eräänlainen "väliryhmä", eli niillä tarvitaan monenlaisia voimavaroja, joita tosin voi usein hyödyntää sekä maataloudessa että muussa toiminnassa.

Yritysten vahvuudet ja heikkoudet

Tutkimuksen perusteella suomalaisilla maaseutuyrityksillä on yleisesti ottaen melko hyvin tarvittavia voimavaroja käytössään. Tutkimukseen osallistuneet yrittäjät arvioivat oman yrityksensä voimavaroja suhteessa kilpailijoiden vastaaviin.

Yritysten vahvuuksina korostuivat erityisesti yrittäjien ammattitaito, tuotteiden ja palveluiden laatu sekä hyvät asiakassuhteet. Perustuotantotilojen viljelijät kokivat, että heidän tuotteensa eivät olleet yhtä innovatiivisia kuin kilpailijoiden, ja monet kokivat oman tilansa teknologian ja rakennukset heikommiksi kuin muilla. Viimeksi mainitut koettiin jossain määrin ongelmallisiksi myös monialaisilla tiloilla.

Muissa maaseutuyrityksissä monet yrittäjät kokivat, että yrityksen rahoitusmahdollisuudet, jakelukanavat ja teknologiset valmiudet olivat heikompia kuin kilpailijoiden.

Kohti tulevaa

Monialaiset tilat ovat erityisryhmä maaseutuyritysten kentässä. Toimiessaan sekä maatalouden että muun toiminnan rajapinnoilla niiden menestymisessä ovat hyvinkin erityyppiset voimavarat tärkeitä. Tämän tutkimuksen perusteella näyttää, että niillä on kuitenkin suhteellisen hyvin erilaisia kriittisiä voimavaroja käytössään.

Tulosten perusteella voidaan sanoa, että maaseutuyrityksissä on keskimäärin hyvät valmiudet sopeutua muutoksiin ja rakentaa tulevaa. Täytyy kuitenkin muistaa, että yrityskohtaiset erot ovat suuret, keskiarvo ei kerro koko totuutta. Hyvä lähestymistapa suunnitella tulevaa on arvioida oman yrityksensä kriittisiä aineettomia ja aineellisia voimavaroja, pyrkiä hyödyntämään olemassa olevia vahvuuksia, ja toisaalta pyrkiä parantamaan niitä kohtia, jotka ovat keskeisiä menestymisen kannalta, mutta joissa on nykyhetkellä puutteita.

Tarkastelussa muuttuva maaseutuyrittäjäyys

MTT, Helsingin yliopisto ja Työtehoseura selvittivät vuosina 2000–2006 yhteistutkimuksessa muuttuvaa maaseutuyrittäjäyttä. Tarkastelussa olivat monialaisten tilojen, perusmaatilojen ja maaseudun muiden yritysten yrittäjäyys ja resurssienhallinta. Monialaiseen tilaan kuuluivat niin maatilatalous, muu yritystoiminta kuin viljelijäperhekin. Vertailukohteena käytettiin perustuotantotiloja ja -tilayhtymiä sekä maaseudun muita pienyrityksiä.

Tutkimuksessa hyödynnettiin vuonna 2001 tehtyä postikyselyä, johon vastanneille yrityksille lähetettiin vuonna 2006 samanlainen kysely. Lisäksi vuoden 2006 kyselyä täydennettiin lisäotoksella, koska haluttiin varmistaa, että kysely on edelleen edustava otos maaseudun yrityksistä ja näin muun muassa vuoden 2001 jälkeen aloittaneita yrityksiä saatiin mukaan. Kyselyyn vastasi vuonna 2001 yhteensä 1 093 yritystä ja vuonna 2006 yhteensä 870 yritystä. Kaikkiaan 508 yrityksestä saatiin tietoa molempina tarkasteluvuosina.

Kuten yleisestikin, tässä tutkimuksessa mukana olleen yritysjoukon sisällä tapahtui siirtymisiä ryhmästä toiseen. Vuonna 2001 perustuotantotilaksi luokitteluista yrityksistä 4 % oli monialaistanut muuhun yritystoimintaan. Monialaisista tiloista 6 % oli erikoistunut muuhun toimintaan kuin maatalouteen, ja vastaavasti 8 % oli siirtynyt takaisin perustuotantotilaksi.

Perustuotantotilojen ja monialaisten tilojen keskimääräinen peltoala säilyi tarkasteluajanjaksona suunnilleen samana, noin joka kuudennella tilalla peltoala oli kasvanut yli hehtaarilla.

Henkilötyövuosina mitattuna monialaiset tilat ja muut yritykset olivat kasvattaneet kokoaan jossain määrin, perustuotantotilat työllistivät suunnilleen saman verran henkilötyövuosia molempina vuosina. Toisaalta joukosta löytyi selkeitä kasvuyrityksiä ja monien yritysten liikevaihto oli kasvanut.

Lue lisää: www.mtt.fi/muumaa

Lisätietoja: leena.rantamaki-lahtinen@mtt.fi
puh. (03) 4188 3122

Maaseutuyritysten strategisia voimavaroja.

Yrityksen omat resurssit verrattuna kilpailijoihin	Perustuotantotilat	Monialaiset tilat	Ilman maatilataustaa toimivat yritykset
	keskiarvo	keskiarvo	keskiarvo
Raaka-aineet	3,08	3,16	3,05
Teknologia, koneet ja laitteet	2,84	3,09	2,92
Rakennukset	2,92	2,98	3,00
Pääoma, rahoitusmahdollisuudet	3,17	3,22	2,96
Ammattitaitoinen työvoima	3,17	3,29	3,38
Innovatiiviset tuotteet / palvelut	2,83	3,09	3,10
Liiketoimintaosaaminen	3,14	3,27	3,25
Yrityksen imago	3,21	3,50	3,52
Asiakassuhteiden hyvä hoito	3,25	3,60	3,54
Yrittäjien ammattitaito	3,39	3,60	3,58
Yhteistyökumppanit ja verkostot	3,15	3,21	3,14
Tuotteiden/palvelujen korkea laatu	3,36	3,62	3,64
Jakelu-/välityskanavat	3,10	3,02	2,99

selitteet: 1 = huomattavasti heikommat; 3 = samantasoiset;
5 = huomattavasti paremmat